

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU14

Riksrevisionens rapport om investeringsstödet till särskilda boenden för äldre

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår följdmotionerna.

Skrivelsen innehåller regeringens bedömningar med anledning av Riksrevisionens rapport Oklara effekter av investeringsstödet till byggande av särskilt boende för äldre (RiR 2018:24). Riksrevisionen har i rapporten granskat det investeringsstöd som under åren 2007–2014 lämnades till byggherrar för att bygga särskilda boenden för äldre och bl.a. undersökt om investeringsstödet var utformat på ett ändamålsenligt sätt.

Utskottet delar regeringens bedömning vad gäller den problemformulering som återges av Riksrevisionen och instämmer i konstaterandet att den stora kostnaden för de särskilda boendena snarare återfinns i driften av de särskilda boendena än i byggandet. Utskottet instämmer även i regeringens bedömning om behovet av att följa upp tillgången till särskilt boende samt behovet av att analysera alternativa lösningar för att stimulera byggande av fler platser i särskilda boenden.

I betänkandet finns 7 reservationer (M, SD, C, V, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2018/19:34 Riksrevisionens rapport om investeringsstödet till särskilda boenden för äldre.

Nio yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Riksrevisionens rapport om investeringsstödet till särskilda boenden för äldre	6
Reservationer	11
1. Ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg, punkt 2 (M, C).....	11
2. Ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg, punkt 2 (SD).....	11
3. Uppföljning och utvärdering av investeringsstödet, punkt 3 (M)	12
4. Uppföljning och utvärdering av investeringsstödet, punkt 3 (C).....	13
5. Uppföljning och utvärdering av investeringsstödet, punkt 3 (KD).....	14
6. Uppföljning av avvecklade platser i särskilda boenden, punkt 4 (SD)	14
7. Statistik över behovet av särskilda boenden, punkt 5 (V).....	15
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	16
Skrivelsen	16
Följdmotionerna	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger skrivelse 2018/19:34 till handlingarna.

2. Ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:3020 av Anders W Jonsson och Sofia Nilsson (båda C) yrkande 1,

2018/19:3021 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:3023 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 1 (M, C)

Reservation 2 (SD)

3. Uppföljning och utvärdering av investeringsstödet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:3019 av Michael Anefur m.fl. (KD),

2018/19:3020 av Anders W Jonsson och Sofia Nilsson (båda C) yrkande 2 och

2018/19:3023 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 3 (M)

Reservation 4 (C)

Reservation 5 (KD)

4. Uppföljning av avvecklade platser i särskilda boenden

Riksdagen avslår motion

2018/19:3021 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 6 (SD)

5. Statistik över behovet av särskilda boenden

Riksdagen avslår motion

2018/19:3022 av Karin Rågsjö m.fl. (V).

Reservation 7 (V)

Stockholm den 14 mars 2019

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Mikael Dahqvist (S), Anders W Jonsson (C), Karin Rågsjö (V), Ulrika Heindorff (M), Dag Larsson (S), Christina Östberg (SD), Pernilla Stålhammar (MP), Michael Anefur (KD), Mats Wiking (S), Clara Aranda (SD), Ann-Christine From Utterstedt (SD) och Barbro Westerholm (L).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksrevisionen har granskat investeringsstödet 2007–2014 till byggande av särskilt boende för äldre. Resultatet av granskningen samt slutsatser och rekommendationer har redovisats i rapporten *Oklara effekter av investeringsstödet till byggande av särskilt boende för äldre* (RiR 2018:24).

Riksdagen överlämnade Riksrevisionens rapport till regeringen den 18 september 2018. Regeringen återkom till riksdagen den 10 januari 2019 med skrivelse 2018/19:34 Riksrevisionens rapport om investeringsstödet till särskilda boenden för äldre. Den 22 januari 2019 informerade riksrevisor Helena Lindberg medarbetare utskottet om rapporten.

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse och nio motionsyrkanden som har väckts med anledning av skrivelsen, se bilagan.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser som Riksrevisionen har gjort i rapporten *Oklara effekter av investeringsstödet till byggande av särskilt boende för äldre* (RiR 2018:24).

Regeringen välkomnar granskningen av investeringsstödet och delar Riksrevisionens problemformulering och bedömningar. I och med skrivelsen anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om investeringsstödet till särskilda boenden för äldre

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2018/19:34 Riksrevisionens rapport om investeringsstödet till särskilda boenden för äldre till handlingarna och avslår motionerna.

Jämför reservation 1 (M, C), 2 (SD), 3 (M), 4 (C), 5 (KD), 6 (SD) och 7 (V).

Riksrevisionens granskningsrapport

Riksrevisionen har granskat det investeringsstöd som under 2007–2014 gick till byggherrar för att bygga särskilda boenden för äldre. Med särskilt boende menas boende enligt 5 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) som anger att kommuner har ansvar för att inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Riksrevisionen har undersökt om investeringsstödet var utformat på ett ändamålsenligt sätt, dvs. om det stimulerade byggande av fler platser i särskilt boende för äldre och ledde till att antalet platser totalt sett blev fler. Inom ramen för granskningen har Riksrevisionen bl.a. undersökt hur den kommunala behovs- och byggplaneringen går till, vilka hinder som kommunerna kan stöta på och vilken roll investeringsstödet spelar som lösning för dessa hinder. Riksrevisionen har även granskat det nya investeringsstöd som infördes 2016 och lämnar också rekommendationer kring det.

Riksrevisionens iakttagelser

Enligt Riksrevisionen var det vid tiden för investeringsstödet införande få kommuner som hade brist på boenden. Samtidigt avvecklades ett stort antal platser i särskilt boende, och hälften av kommunerna kunde inte verkställa sina beslut om särskilt boende på grund av platsbrist. Riksrevisionen konstaterar att det inte var investeringskostnaden för byggandet som höll tillbaka utvecklingen av särskilda boenden utan kostnaden för den långsiktiga driften av verksamheten. Riksrevisionen framhåller även att det är oklart om investeringsstödet fungerat utifrån dess syfte och anser att det är svårt att mäta stödformens effekter.

När det gäller kommunernas möjligheter att ta ansvar för framförhållning och planering av byggande redovisar Riksrevisionen bl.a. att det är svårt för kommunerna att göra en stabil prognos över situationen. Det finns problem med kommunernas bedömning både när det gäller enskilda äldres behov och

när det gäller kommunernas behov, samt huruvida särskilda boenden är rätt resurs för äldreomsorgen i framtiden. Vidare skriver Riksrevisionen att investeringsstödet inte har varit avgörande för att bygga boenden och att stödet har olika betydelse för olika kommuner eftersom de utformar äldreomsorgen på olika sätt. Riksrevisionen skriver även att särskilda boenden sannolikt möter ett unikt behov och att det kommer att finnas anledning att fortsätta bygga dem.

När det gäller byggprocessen varierar det mellan kommunerna vilka aktörer som är inblandade i byggande och drift, men byggherren har i de flesta fall varit ett kommunalt eller privat bolag. Samtidigt är det kommunerna som ansvarar för driften av boendena, vilket indikerar att kommunerna inte nödvändigtvis har fått ta del av resurserna.

Riksrevisionens slutsatser

Riksrevisionen konstaterar att investeringsstödet tekniskt sett var utformat så som man kan förvänta sig av ett sådant stöd. Investeringsstödet har även syftat till att stärka äldreomsorgen, vilket gör att stödet får ytterligare en dimension. Riksrevisionen anser att regeringen genom investeringsstödet har valt ett beprövat sätt att stötta byggherrar men använt det i en kontext där det inte fullt ut passar. Riksrevisionen framhåller att ett särskilt boende inte endast är ett boende utan även ett sätt att organisera vård och omsorg för äldre.

Vidare konstaterar Riksrevisionen att det inte går att fastställa nettotillgången på platser under tiden som stödet fanns, eftersom ingen vet hur många platser som samtidigt avvecklades. Det går inte heller att veta hur många av de platser i särskilt boende som byggdes under stödperioden som skulle ha byggts även utan investeringsstöd. Det finns enligt Riksrevisionen mycket som talar för att stödets utformning lett till att stödet finansierat platser i särskilt boende som skulle ha byggts oavsett investeringsstödet, men som på grund av stödet har byggts med en större ekonomisk vinst för byggherren. Av detta drar Riksrevisionen slutsatsen att investeringsstödet till övervägande del inte var ändamålsenligt utformat.

Riksrevisionen har identifierat två huvudsakliga skäl till att stödet infördes: dels att många platser i särskilt boende försvunnit efter att kommunerna tog över ansvaret för långvarig service, vård och omsorg om äldre från landstingen 1992, den s.k. ädelreformen, dels att antalet ej verkställda beslut om särskilt boende hade ökat. Stödet innebar att staten subventionerade platser i särskilt boende, trots att det var få kommuner som rapporterade brist på platser. Riksrevisionens slutsats är att stödet inte var ändamålsenligt utformat utifrån tillgänglig kunskap om investeringsstöd och kommunernas behov. Riksrevisionen konstaterar även att det granskade investeringsstödet ligger till grund för det nya nu gällande investeringsstödet, även om det nya stödet har förändrats i vissa delar.

Granskningen visar att drygt en tredjedel av landets kommuner inte har tagit del av stödet, bl.a. eftersom de inte har haft något behov av att bygga nya

särskilda boenden. Vidare är det enligt Riksrevisionen svårt för kommunerna att göra en prognos över behovet, vilket innebär att beslutet om att bygga kan baseras på ett osäkert underlag.

Förutom svårigheterna att planera finns det även andra faktorer som är kopplade till byggande som investeringsstödet inte kan påverka, t.ex. tillgången på mark som varierar mellan kommunerna. Det har även skett en ökning av antalet aktörer i både byggprocessen och i driften av omsorgen, vilket i vissa fall har förändrat kommunens roll jämfört med då stödet infördes. Samtidigt har stödet i stort sett samma utformning i dag. Riksrevisionen anser att det med en oförändrad utformning av investeringsstödet i ett förändrat sammanhang finns risk för att stödet ännu mindre än tidigare kan fungera som stimulans och att stödet därför blir mindre relevant. Riksrevisionen är även kritisk till att binda upp medel i ett stöd som inte nyttjas i särskilt hög grad.

Riksrevisionens rekommendationer

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer till regeringen:

- Överväg att tillföra de medel som nu aviseras till investeringsstödet som ett mer allmänt ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg och fördela dem utifrån antalet äldre, förslagsvis kronor per invånare 85 år och äldre i kommunerna.
- Följ utvecklingen av särskilt boende och skapa en samsyn om läget med kommunerna. Även om möjligheten att veta hur många platser som investeringsstödet bekostat går förlorad om stödet omvandlas till ett bredare riktat statsbidrag till äldreomsorgen, anser Riksrevisionen att det är viktigt att regeringen följer utvecklingen av särskilt boende i kommuner och mäter avvecklade boenden. Boverket bör ges i uppdrag att följa upp antalet avvecklade platser.

Regeringens skrivelse

Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning av investeringsstödet och instämmer i den problemformulering som återges i rapporten. Regeringen instämmer även i konstaterandet att den stora kostnaden återfinns i driften av boendena och inte i byggandet av dem.

Utöver investeringsstödet, som sedan 2016 även omfattar ombyggnation, har regeringen lämnat förslag om boendeformen biståndsbedömt trygghetsboende (prop. 2017/18:273, bet. 2018/19:SoU4, rskr. 2018/19:11) samt genomfört andra satsningar på äldreomsorgen, som exempelvis bemannings-satsningen där sammanlagt 7 miljarder kronor avsatts till kommunerna för åren 2015–2018. Vidare ökade det generella statsbidraget till kommunsektorn med 10 miljarder kronor per år i statsbudgeten för 2017.

Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att utvecklingen av behovet och tillgången till särskilt boende behöver följas upp så att det finns en gemensam bild av läget med kommunerna. Det kan även finnas behov av att

analysera om det finns alternativa lösningar för att stimulera byggande av fler platser i särskilt boende.

Regeringen anser att rapporten genom skrivelsen är slutbehandlad.

Motionerna

Ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg

I kommittémotion 2018/19:3023 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att huvudinriktningen ska vara generella statsbidrag. Det är viktigt att staten dels är återhållsam med att införa nya riktade statsbidrag, dels tar fram en nationell strategi och plan för att få till stånd mer systematiska processer i samband med beslut om riktade statsbidrag.

I kommittémotion 2018/19:3021 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att fördela ett mer allmänt ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg. Vidare föreslår motionärerna i yrkande 2 ett tillkännagivande om att utreda om stödet bör fördelas utifrån antalet äldre. Motionärerna anser att det inte är bra att medel binds upp i ett stöd som inte utnyttjas i särskilt hög grad och att det därför är bättre att fördela ett mer allmänt ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg utifrån antalet äldre.

I motion 2018/19:3020 av Anders W Jonsson och Sofia Nilsson (båda C) föreslås i yrkande 1 ett tillkännagivande om att omvandla investeringsstödet till ett generellt statsbidrag. Utöver ett generellt statsbidrag krävs också en inriktning för bostadspolitiken som präglas av färre regler och skatter, vilka enligt motionärerna bromsar byggandet i dag.

Uppföljning och utvärdering av investeringsstödet

I kommittémotion 2018/19:3023 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2 anförs ett tillkännagivande om att regeringen ska säkerställa att investeringsstöd och statsbidrag riktade till äldreomsorgens verksamheter följs upp och utvärderas. Det är enligt motionärerna inte rimligt att det saknas systematiska processer för uppföljning och utvärdering i samband med att regeringen och riksdagen beslutar om investeringsstöd för exempelvis särskilda boenden eller riktade statsbidrag för att öka kvaliteten inom äldreomsorgen eller vården.

I motion 2018/19:3020 av Anders W Jonsson och Sofia Nilsson (båda C) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att genomföra en uppföljning av utvecklingen av särskilda boenden. Det finns enligt motionärerna ett behov av att bättre följa utvecklingen av särskilda boenden. En tydlig bild av var det finns behov av nya platser är en förutsättning för att insatserna ska kunna ske där de gör mest nytta.

I kommittémotion 2018/19:3019 av Michael Anefur m.fl. (KD) föreslås ett tillkännagivande om en översyn av investeringsstödet till särskilda boenden

och trygghetsboenden för äldre i syfte att göra stödet mer träffsäkert och så att fler kan ta del av det. Om investeringsstödet inte har gett avsedd effekt är det enligt motionärerna viktigt att anpassa stödet så att effekten blir den avsedda.

Uppföljning av platser i särskilda boenden

I kommittémotion 2018/19:3021 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) yrkande 3 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen ska följa upp antalet avvecklade platser i särskilt boende.

Statistik om behovet av särskilda boenden

I kommittémotion 2018/19:3022 av Karin Rågsjö m.fl. (V) föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör uppdra åt lämplig myndighet att genom en inventering bland Sveriges kommuner säkerställa statistik över behovet av särskilda boenden. Enligt motionärerna är en samsyn om kommunernas behov när det gäller boendeformer för äldre nödvändig för att kunna tillföra mer riktade insatser som gör skillnad på riktigt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar Riksrevisionens rapport om investeringsstödet till särskilda boenden för äldre och instämmer, i likhet med regeringen, dels i den problemformulering som återges i rapporten, dels i konstaterandet att den stora kostnaden återfinns i driften av boendena snarare än i byggandet av dem.

Utskottet delar också regeringens och Riksrevisionens bedömning att utvecklingen av behovet och tillgången till särskilda boenden behöver följas upp så att det finns en gemensam bild av läget med kommunerna. Utskottet ställer sig vidare bakom regeringens bedömning att det även kan finnas behov av att analysera om det finns alternativa lösningar för att stimulera byggande av fler platser i särskilt boende.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelse 2018/19:34 till handlingarna och avslår samtliga motionsyrkanden.

Reservationer

1. Ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg, punkt 2 (M, C)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Anders W Jonsson (C) och Ulrika Heindorff (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:3020 av Anders W Jonsson och Sofia Nilsson (båda C) yrkande 1 och 2018/19:3023 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 och avslår motion

2018/19:3021 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att den övervägande delen av alla statsbidrag ska utformas som generella bidrag riktade till välfärdens verksamheter. Riktade investeringsstöd och statsbidrag behövs i sammanhang där det finns goda skäl för staten att ta ansvar, agera och prioritera i syfte att t.ex. försöka minska de regionala skillnaderna vad gäller kvalitet och väntetider i vården och äldreomsorgen. Det breda utbudet av riktade statsbidrag bör dock rensas upp, och tydliga prioriteringar bör ske. Det är vidare viktigt att staten framöver är återhållsam när det gäller att införa nya riktade statsbidrag. Vi instämmer även i Riksrevisionens slutsats att det vore bättre om investeringsstödet kunde omvandlas till ett mer generellt stöd till kommunernas äldreomsorg.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör vidta åtgärder för att fler statsbidrag ska utformas som generella bidrag.

2. Ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg, punkt 2 (SD)

av Christina Östberg (SD), Clara Aranda (SD) och Ann-Christine From Utterstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:3021 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

avslår motionerna

2018/19:3020 av Anders W Jonsson och Sofia Nilsson (båda C) yrkande 1 och

2018/19:3023 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Riksrevisionen har i sin rapport kommit fram till att investeringsstödet till övervägande del inte är ändamålsenligt utformat. Vidare är det ingenting som pekar på att investeringsstödet var den avgörande faktorn för att byggandet av särskilt boende för äldre skulle påbörjas. Både Boverket och Socialstyrelsen har också framfört att det vore bättre att ge stöd till själva verksamheten, då den verkligt stora kostnaden uppstår i den långsiktiga driften av äldreboende.

Precis som Riksrevisionen anser vi att det inte är bra att pengar binds upp i ett stöd som inte utnyttjas i särskilt hög grad. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör fördela ett mer allmänt ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg. Att fördela stödet utifrån antalet äldre anser vi vore en mycket bättre väg att gå.

3. Uppföljning och utvärdering av investeringsstödet, punkt 3 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Heindorff (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:3023 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2 och avslår motionerna

2018/19:3019 av Michael Anefur m.fl. (KD) och

2018/19:3020 av Anders W Jonsson och Sofia Nilsson (båda C) yrkande 2.

Ställningstagande

Riksrevisionens rapport om statliga satsningar och styrning via investeringsstöd till särskilda boenden för äldre är viktig, och vi delar i väsentliga delar Riksrevisionens analyser och rekommendationer.

Vi anser däremot att det inte är rimligt att det saknas systematiska processer för uppföljning och effektvärdering i samband med att regeringen och riksdagen fattar beslut om investeringsstöd för t.ex. särskilda boenden för äldre eller riktade statsbidrag för att öka kvaliteten inom äldreomsorgen eller vården. Det är allvarligt att regeringen inte ställer krav på långsiktig uppföljning efter att statsbidragen avslutats. Detta får till följd att det uppstår brister i möjligheterna att upptäcka effekter av statsbidragen, som framkommer först efter en längre tid. Därutöver blir det svårt att avgöra om effekterna består eller försvinner när statsbidrag eller investeringsstöd har avskaffats. Allt detta pekar på betydelsen av mer ändamålsenlig uppföljning och utvärdering.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att investeringsstöd och statsbidrag till äldreomsorgens verksamheter följs upp och utvärderas.

4. Uppföljning och utvärdering av investeringsstödet, punkt 3 (C)

av Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:3020 av Anders W Jonsson och Sofia Nilsson (båda C) yrkande 2 och avslår motionerna

2018/19:3019 av Michael Anefur m.fl. (KD) och

2018/19:3023 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Riksrevisionen har i sin rapport granskat effekterna av investeringsstödet till byggande av särskilt boende för äldre. Syftet med investeringsstödet var att stimulera byggandet av nya särskilda boenden för äldre. Riksrevisionen pekar dock på att det saknats – och fortfarande saknas – en tydlig bild av tillgången på särskilda boenden och att det vid tiden för införandet av stödet fanns flera kommuner som inte rapporterade brist på särskilda boenden. Jag ställer mig bakom Riksrevisionens slutsats att det finns ett behov av att följa utvecklingen av särskilda boenden i kommunerna på ett bättre sätt. En tydlig bild av var behoven av nya platser finns är en förutsättning för att insatserna ska kunna ske där de gör mest nytta. Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör genomföra en uppföljning av utvecklingen av särskilda boenden.

Vad som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Uppföljning och utvärdering av investeringsstödet, punkt 3 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:3019 av Michael Anefur m.fl. (KD) och avslår motionerna

2018/19:3020 av Anders W Jonsson och Sofia Nilsson (båda C) yrkande 2 och 2018/19:3023 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Riksrevisionens rapport visar att grundtanken med ett investeringsstöd för äldreboenden är alldeles rätt. Samtidigt har inte investeringsstödet i någon högre grad bidragit till att öka byggnadstakten. Att olika regeringar vill stödja kommunerna är vällovligt, men lika viktigt är att olika åtgärder granskas och effekterna utreds.

Med den kunskap som Riksrevisionens granskning gett är det enligt vår mening viktigt att regeringen snarast gör en översyn av dagens investeringsstöd till både särskilda boenden och trygghetsboenden i syfte att göra stödet mer träffsäkert och så att fler kan ta del av det.

6. Uppföljning av avvecklade platser i särskilda boenden, punkt 4 (SD)

av Christina Östberg (SD), Clara Aranda (SD) och Ann-Christine From Utterstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:3021 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Riksrevisionen framför i sin rapport om investeringsstödet till särskilda boenden för äldre att det inte går att fastställa nettotillgången på platser under tiden som stödet fanns eftersom man inte vet hur många platser som samtidigt avvecklades. Mot den bakgrunden anser vi att det är viktigt att regeringen följer upp antalet avvecklade platser i särskilda boenden för äldre.

7. Statistik över behovet av särskilda boenden, punkt 5 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:3022 av Karin Rågsjö m.fl. (V).

Ställningstagande

I Riksrevisionens rapport om investeringsstödet till särskilda boenden för äldre finns flera indikationer på att utformningen av stödet inte har åtgärdat de problem som var intentionen med stödet. Det blir i rapporten tydligt att marknaden inte kan avhjälpa välfärdens behov och utmaningar och att stödet varit felriktat och därmed inte möjligt för kommunerna att nyttja.

Kommunerna har med gällande lagstiftning stora möjligheter att utforma särskilda boenden efter olika behov. Ibland kan skillnaderna i riktlinjer och handläggning variera kraftigt.

I likhet med Riksrevisionen anser jag att en samsyn om nuvarande och kommande behov i kommunerna gällande boendeformer för äldre är nödvändig för att kunna tillföra mer riktade insatser som gör skillnad på riktigt. Enligt min mening bör regeringen därför uppdra åt lämplig myndighet att genom en inventering bland Sveriges kommuner säkerställa statistik över behovet av särskilda boenden i Sverige. I utredningen bör antal bifall och avslag jämföras mellan kommunerna och även vilka motiv som anges i besluten vid avslag på ansökningar om särskilt boende. Det bör också jämföras i vilken omfattning avslag överklagas och om det finns socioekonomiska skillnader och könsskillnader bland dem som överklagar samt i vilka fall besluten ändras av domstolarna. I utredningen bör det också belysas om det finns andra aspekter som påverkar möjligheten att få plats i särskilt boende.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2018/19:34 Riksrevisionens rapport om investeringsstödet till särskilda boenden för äldre.

Följdmotionerna

2018/19:3019 av Michael Anefur m.fl. (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av investeringsstödet till särskilda boenden och trygghetsboenden för äldre i syfte att göra stödet träffsäkert och så att fler kan ta del av det, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:3020 av Anders W Jonsson och Sofia Nilsson (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omvandla investeringsstödet till ett generellt statsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en uppföljning av utvecklingen av särskilda boenden och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:3021 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fördela ett mer allmänt ekonomiskt stöd till kommunernas äldreomsorg och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om stödet bör fördelas utifrån antalet äldre och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör följa upp antalet avvecklade platser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:3022 av Karin Rågsjö m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt lämplig myndighet att genom en inventering bland Sveriges kommuner säkerställa statistik över behovet av särskilda boenden i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:3023 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att huvudinriktningen ska vara generella statsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att investeringsstöd och statsbidrag riktade till äldreomsorgens verksamheter följs upp och effektutvärderas och tillkännager detta för regeringen.